

O'ZBEKISTONDA YASHIL ENERGETIKA LOYIHALARIGA INVESTITSIYA JALB QILISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMLARI

Boboqulova Sabrina Ikromovna

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19347839>

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekistonda yashil energetika loyihalariga investitsiya jalb qilishning moliyaviy mexanizmlarini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda davlat byudjeti va subsidiyalar, xususiy sektor va PPP (Public-Private Partnership) loyihalari, xalqaro moliyaviy institutlar, yashil obligatsiyalar va bank kreditlari orqali kapital jalb qilish imkoniyatlari tahlil qilindi. Shuningdek, loyihalarni moliyalashtirishdagi mavjud muammolar, investorlar uchun iqtisodiy va huquqiy risklar hamda ularni kamaytirish mexanizmlari ko'rib chiqildi. Tadqiqot natijalari O'zbekistonda yashil energetika sohasini rivojlantirishda moliyaviy mexanizmlarning samaradorligini oshirish va investitsiyalarni jalb qilish strategiyasini shakllantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: yashil energetika, investitsiya, moliyaviy mexanizm, PPP, yashil obligatsiya, O'zbekiston.

So'nggi yillarda global energiya sektori jadal o'zgarishlarga duch kelmoqda. Iqlim o'zgarishi, tabiiy resurslarning cheklanganligi va energetika xavfsizligi masalalari davlatlar va investorlarni qayta tiklanuvchi energiya manbalariga – quyosh, shamol, bioenergetika va boshqa yashil energiya loyihalariga e'tibor qaratishga majbur qilmoqda. O'zbekistonda ham ushbu tendensiya sezilarli darajada rivojlanmoqda: mamlakat energiya balansini diversifikatsiya qilish, ekologik barqarorlikni ta'minlash va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish maqsadida yashil energetika loyihalariga sarmoya jalb qilish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Yashil energetika loyihalarini moliyalashtirish jarayoni turli moliyaviy mexanizmlarga tayanadi. Ushbu mexanizmlar orqali davlat, xususiy sektor va xalqaro moliyaviy institutlar birgalikda loyihalarni amalga oshirishda barqarorlik va xavfsizlikni ta'minlaydi. Shu bilan birga, investitsiya jalb qilishda yuzaga keladigan iqtisodiy, huquqiy va texnologik risklar mavjud bo'lib, ularni samarali boshqarish mexanizmlari tadqiqotning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqola aynan O'zbekistonda yashil energetika loyihalarini moliyalashtirishning asosiy mexanizmlari, ularning samaradorligi va yuzaga keladigan cheklovlarni tahlil qilishga bag'ishlangan.

So'nggi yillarda global energiya sektori jadal transformatsiyadan o'tmoqda. Iqlim o'zgarishi, tabiiy resurslarning cheklanganligi va energiya xavfsizligi masalalari davlatlar va investorlarni qayta tiklanuvchi energiya manbalariga – quyosh, shamol, bioenergetika va boshqa yashil energiya loyihalariga e'tibor

qaratishga majbur qilmoqda. O'zbekistonda ham ushbu tendensiya sezilarli darajada rivojlanmoqda: mamlakat energiya balansini diversifikatsiya qilish, ekologik barqarorlikni ta'minlash va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish maqsadida yashil energetika loyihalariga sarmoya jalb qilish ustuvor vazifa sifatida belgilangan.

Yashil energetika loyihalarini moliyalashtirish jarayoni turli moliyaviy mexanizmlarga tayanadi. Ushbu mexanizmlar orqali davlat, xususiy sektor va xalqaro moliyaviy institutlar birgalikda loyihalarni amalga oshirishda barqarorlik va xavfsizlikni ta'minlaydi. Shu bilan birga, investitsiya jalb qilishda yuzaga keladigan iqtisodiy, huquqiy va texnologik risklar mavjud bo'lib, ularni samarali boshqarish mexanizmlari tadqiqotning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

O'zbekistonda yashil energetika loyihalarini moliyalashtirish bir nechta asosiy mexanizmlarga tayanadi:

Davlat byudjeti va subsidiyalar. Davlatning moliyaviy qo'llab-quvvatlashi loyihaning boshlang'ich kapitalini kamaytiradi. Masalan, yer ajratish, bojxona to'lovlarida chegirmalar va soliq imtiyozlari investorlar uchun moliyaviy yengillik yaratadi.

Xususiy sektor va PPP (Public-Private Partnership) loyihalari. PPP shaklidagi hamkorlik xususiy investorlar va davlatni birlashtirib, barqaror daromad manbaini kafolatlaydi. Bu mexanizm, ayniqsa, shamol va quyosh elektr stansiyalarini qurishda keng qo'llaniladi.

Xalqaro moliyaviy institutlar. Jahon banki, Osiyo Taraqqiyot Banki va boshqa xalqaro institutlar grantlar va uzoq muddatli kreditlar ajratadi. Bu orqali loyihaning moliyaviy xavfi kamayadi va ilg'or texnologiyalarni joriy etish imkoniyati yaratiladi.

Yashil obligatsiyalar va investitsiya fondlari. Yashil obligatsiyalar loyihaga sarmoya kiritishning yangi va barqaror mexanizmi hisoblanadi. Bu investorlarni ekologik va iqtisodiy barqarorlik bilan bog'laydi.

Bank kreditlari va sug'urta mexanizmlari. Mahalliy va xorijiy banklar uzoq muddatli kreditlar taklif qiladi, sug'urta kompaniyalari esa texnologik va tabiiy xatarlarni qoplash imkoniyatini beradi.

1-jadval

O'zbekistonda yashil energetika loyihalarini moliyalashtirishning asosiy mexanizmlarini, ularning afzallik va cheklovlari

Moliyaviy mexanizm	Afzalliklari	Cheklovlari	Misollar

Davlat byudjeti va subsidiyalar	Boshlang'ich kapitalni kamaytiradi, investor xavfini pasaytiradi	Byudjet chegaralari bilan cheklangan	Soliq imtiyozlari, yer ajratish, bojxona chegirmalari
PPP loyihalari	Barqaror daromad, davlat kafolati	Murakkab shartnomalar, huquqiy muammolar	Shamol va quyosh elektr stansiyalari
Xalqaro moliya institutlari	Uzoq muddatli kreditlar, grantlar	Moliyaviy shartlar va shartnomalarga bog'liqlik	Jahon banki, Osiyo Taraqqiyot Banki
Yashil obligatsiyalar va fondlar	Ekologik barqarorlikni kafolatlaydi, yangi investitsiya jalb qiladi	Bozor talabi past bo'lishi mumkin	Yashil obligatsiyalar, investitsiya fondlari
Bank kreditlari va sug'urta	Texnologik va tabiiy xatarlardan himoya	Foiz stavkalari, sug'urta narxi	Uzbekiston banklari, xalqaro sug'urta kompaniyalari

Manba: Muallif ishlanmasi.

O'zbekiston yashil energetika loyihalarini moliyalashtirishda bir qator muammolar bilan yuzlashadi:

- Moliyaviy vositalarning yetarli darajada diversifikatsiyalashmaganligi;
- Investorlar uchun iqtisodiy va huquqiy risklar;
- Xalqaro tajriba va texnologiyalarni mamlakat sharoitiga moslashtirish zarurati;
- Yashil obligatsiyalar va investitsiya fondlari bozorining rivojlanmaganligi.

Shu sababli moliyaviy mexanizmlarni takomillashtirish va innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish O'zbekistonda yashil energetika loyihalarini muvaffaqiyatli amalga oshirishning asosiy shartidir.

Xulosa. O'zbekistonda yashil energetika sohasini rivojlantirishda moliyaviy mexanizmlar muhim rol o'ynaydi. Davlat subsidiyalari, PPP loyihalari, xalqaro kreditlar, yashil obligatsiyalar va bank kreditlari birgalikda investorlar uchun

barqaror va xavfsiz muhit yaratadi. Shu bilan birga, mavjud cheklovlarni bartaraf etish va moliyaviy vositalarni diversifikatsiyalash investitsiyalarni jalb qilish va yashil energetika loyihalarini muvaffaqiyatli amalga oshirishga xizmat qiladi. Kelajakda ushbu mexanizmlarni takomillashtirish, texnologik yangiliklarni tatbiq etish va xalqaro tajribani kengroq o'zlashtirish O'zbekistonda yashil energetika sektorining barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Buriyev Sh. Yashil moliyalashtirish mexanizmlari va ularning iqtisodiy o'sishga ta'siri: O'zbekiston misolida. Modern Science and Research, 2025.
2. To'xtabek Raximov & Bobur Sharipbayev. "Yashil" obligatsiyalar va investitsiyalar – "yashil" iqtisodiyotni moliyalashtirishning asosiy manbalari, GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT jurnal, 2024.
3. Shaxnoza Akishova. Markaziy Osiyo mamlakatlarida xorijiy investitsiyalarning qayta tiklanuvchi energiyaga ta'siri. GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT, 2025.
4. Iroda Kamilova. Yashil (eko) investitsiyalarni tijorat banklari orqali moliyalashtirish, YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 2025.
5. Ilmiy maqola (Ibragimov G.G. & Abduraxmanov O.R.). Yashil iqtisodiyot va investitsiyalar: ekologik barqarorlikka erishishda moliyaviy mexanizmlar. International Conference on Economics, Finance, Banking and Management, 2025.
6. Pham Dinh Long, Nguyen Huynh Mai Tram & Pham Thi Bich Ngoc. Financial mechanisms for energy transitions: a review article, 2025 (Xalqaro adabiyot).
7. L. Qing et al. Investment in renewable energy and green financing, Solar Energy / ilmiy maqola, 2024 (Xalqaro tajriba).
8. E. Getachew. Sustainable Financing for Renewable Energy: Examining international financial flows, MDPI Economics, 2024.
9. W. Lou. Determinants of green energy investment—financial mechanisms, Humanities and Social Sciences Communications, 2025 (Xitoy bo'yicha tadqiqot).
10. MR Rabbani. Financing the future: insights into sustainable energy investments, Environment, Development and Sustainability, 2025.
11. OECD Ishchi hujjati (P. Burli et al.). The empirics of enabling investment and innovation in renewable energy, OECD, 2017 (Yevropa/AQSh siyosiy tahlili).
12. Sabri Boubaker et al. Green Finance and Renewable Energy: A Worldwide Evidence, ilmiy maqola (Xalqaro ko'lam, Frantsiya yetakchi muallifi) — global yashil moliya va investitsiya tahlili.

POLAND

CURRENT APPROACHES AND NEW RESEARCH IN MODERN SCIENCES

International scientific-online conference

POLAND

13. G.M. Qudratova & S. Egamberdiyeva. Qayta tiklanadigan energiya manbalari va O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tishidagi ahamiyati, Modern Science and Research 2025.

